

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Северна Македонија („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16, 83/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.110/21) и член 40 став 9 и член 149 од Законот за платежни услуги и платни системи („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 90/22), Советот на Народната банка на Република Северна Македонија донесе

ОДЛУКА

за начинот и условите за пренесувањето на извршувањето важни оперативни функции на надворешни лица од страна на платежната институција, институцијата за електронски пари и операторот на платниот систем

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишуваат начинот и условите за пренесување на извршувањето важни оперативни функции на надворешни лица од страна на платежната институција, институцијата за електронски пари во улога на давател на платежни услуги (во натамошниот текст: институцијата за електронски пари) и операторот на платниот систем.
2. Одделни изрази употребени во оваа одлука го имаат следново значење:
 - „**Функција**“ претставува услуга, процес или активност.
 - „**Подизведуваче**“ претставува постапка во која функцијата којашто му е пренесена со договор на надворешно лице, тоа делумно или целосно ја пренесува за извршување кон друго надворешно лице (подизведувач).
 - „**Услуги во облак (англ. cloud computing)**“ претставуваат услуги од областа на информациската технологија, коишто се обезбедуваат врз основа на модел, преку кој се овозможува мрежен пристап до заеднички сет конфигурабилни информациски средства (мрежи, сервери, уреди за складирање податоци, апликации и услуги).
3. При користење услуги од надворешни лица, платежната институција, институцијата за електронски пари и операторот на платниот систем се должни да воспостават:
 - услови за користење услуга од надворешно лице, утврдување важна оперативна функција и начинот на управување, со примена на одредбите од главата II од оваа одлука;
 - дефинирање на начинот и постапките коишто треба да се применат при користење услуги од надворешни лица со примена на одредбите од главите III, IV, V од оваа одлука и
 - воспоставување на постапката на известување до Народната банка на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Народната

банка) при намерата на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем да пренесе важна оперативна функција, со примена на одредбите од главата VI од оваа одлука.

II. УСЛОВИ ЗА КОРИСТЕЊЕ УСЛУГА ОД НАДВОРЕШНО ЛИЦЕ И НАЧИН НА УПРАВУВАЊЕ СО НИВ

4. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да утврдат дали пренесувањето извршување на оперативните функции на надворешното лице претставува користење услуга од надворешно лице.
5. За целите на оваа одлука, под користење услуга од надворешни лица не се сметаат:
 - функции коишто согласно со закон мора да се извршат од надворешно лице,
 - услуги поврзани со добивање пазарни информации и услуги за меѓубанкарска комуникација и трговија, како што се услуги коишто ги овозможуваат институции како „Блумберг“, „Мудис“, „Стандард и Пурс“, „Фич“, „Ројтерс“,
 - глобални мрежи за електронско плаќање, како што се „виза“, „мастеркард“,
 - глобални финансиски телекомуникациски инфраструктури, како што е СВИФТ,
 - услугите на кореспондентно банкарство,
 - услуги коишто платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем не ги вршат самостојно (на пример рекламирање, добивање правно мислење/совети застапување пред судски и управни тела, услуги за одржување хигиена во деловните простории, хортикултура, здравствени услуги, услуги за сервисно одржување службени автомобили, угостителски услуги, автомати за продажба, канцелариски услуги, транспортни услуги, услуги за достава, рецепционерски услуги, секретарски услуги, услуги на испраќање, прием, пренос и/или складирање на електронски документи и/или електронски фактури и доверливите услуги дефинирани со Законот за електронски документи, електронска идентификација и доверливи услуги коишто се користат при електронски трансакции),
 - набавка на стоки (на пример: картички, читачи на картички, канцелариски материјали и мебел, персонални компјутери) и
 - користење комунални услуги (на пр. електрична енергија, вода, гас, телекомуникациски услуги).

Важна оперативна функција

6. За потребите на оваа одлука, под важна оперативна функција се подразбира оперативна функција поврзана со давањето на платежните услуги или работењето на платниот систем чиешто неправилно извршување или прекин во извршувањето би предизвикало значително влијание врз можноста платежната

институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем да ги исполнува условите за добивање дозвола за работа согласно со закон, врз исполнувањето на нејзините други обврски согласно со Законот за платежни услуги и платни системи (во натамошниот текст: Законот), врз нејзините финансиски резултати од работењето или врз правилното извршување или непрекинатоста на платежните услуги или работењето на платниот систем.

7. Како важна оперативна функција се подразбира и оперативното вршење на функциите на контрола во платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем.

Како важни оперативни функции се сметаат и активностите за чие извршување е потребна дозвола или друг вид одобрение од надлежен орган во државата, согласно со закон.

8. За определување на важноста на оперативната функција, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да ги земат предвид резултатите од анализата и оцената на ризикот согласно со одредбите наведени во точките 25, 26 и 27 од оваа одлука, како и најмалку следново:

- дали користењето услуги од надворешни лица е директно поврзано со давањето платежни услуги или работењето на платниот систем за кои е потребно одобрување од надлежен орган,
- дали каков било прекин на оперативната функција пренесена на извршување на надворешно лице согласно со договореното ниво на услуга би имал влијание врз: краткорочната и долгорочната финансиска отпорност и одржливост на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, вклучувајќи, каде што е применливо, влијанието врз активата, капиталот, трошоците, изворите на финансирање, ликвидноста, добивката или загубата;
- непрекинатоста во работењето и оперативната издржливост и репутациониот и оперативниот ризик;
- можното влијание на функцијата врз процесот на управувањето со ризиците; усогласеноста со законската регулатива и можноста за спроведување ревизија;
- можното влијание на функцијата врз квалитетот на услугата,
- вкупната изложеност кон исто надворешно лице и можното збирно влијание на ризикот од концентрација кај едно исто надворешно лице,
- големината и сложеноста на деловна активност за која се користат услуги од надворешни лица,
- можноста за промена на надворешното лице на кое му е пренесено извршувањето на оперативната функција во случај на потреба за негова замена со друго надворешно лице,
- можноста за враќање на функцијата кај платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем,
- заштита на податоците и можното влијание од нарушувањето на нивната доверливост, расположливост или интегритетот, вклучително и усогласеноста со законската регулатива,

Процената на влијанието од пренесувањето на оперативната функција треба да ги опфати најмалку: профилот на ризик за платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем; можноста за надзор на надворешното лице од страна на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем или надлежниот орган заради процена на начинот на управување со ризиците коишто произлегуваат од користењето на услугата од надворешното лице; мерките за обезбедување на непрекинатоста во работењето и квалитетот на вршењето на деловните активности.

Во случај на значителна промена во ризикот, природата или обемот којшто ја опфаќа функцијата којашто му е пренесена на извршување на надворешно лице, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни повторно да извршат оценка дали таа функција согласно со промените сè уште е важна.

Организациска структура

9. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да обезбедат:
 - јасен, транспарентен и документиран процес на донесување одлука за користење услуги од надворешни лица,
 - јасна поделба на овластувањата и одговорностите на организациските единици или вработените одговорни за документирање, управување и надзор на користењето услуги од надворешни лица и
 - соодветни ресурси коишто обезбедуваат постојана усогласеност со одредбите на законската регулатива со кои се регулира подрачјето на користење услуги од надворешни лица.
10. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да назначат одговорно лице за управување со користењето услуги од надворешните лица заради контрола на ризиците и квалитетот, поврзани со користењето на услугите.
11. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем во случај на користење услуги од надворешни лица се должни да го обезбедат најмалку следново:
 - донесување и спроведување одлуки за сопствените деловни активности поврзани со важните оперативни функции,
 - да продолжи со редовно и навремено извршување на платежните услуги односно работење на платниот систем,
 - соодветна идентификација, оценка и управување со ризиците коишто произлегуваат од користењето услуги од надворешни лица,
 - склучување соодветни договори за доверливост на податоците и другите информации,
 - воспоставување и одржување постојана размена на релевантни информации со надворешните лица,
 - да обезбеди во одреден дефиниран временски рок начин за спроведување најмалку една од следниве мерки: пренос на функцијата кон други надворешни лица; преземање на функцијата за самостојно

извршување од страна на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем или престанок на деловните активности кои зависат од таа функција;

- доколку личните податоци се обработуваат од надворешни лица во трети држави, да обезбеди обработката на личните податоци да се врши во согласност со Законот за заштита на личните податоци.

12. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да осигури во договорот со надворешното лице дека користењето услуга од надворешното лице нема да доведе до доделување на одговорностите на органите на управување на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем на надворешното лице.

Користење услуги од надворешни лица во рамките на група на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем

13. Доколку платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем користат услуга од надворешно лице којашто се користи во рамките на групата на која ѝ припаѓа платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, органите на управување на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се одговорни за таа услуга, за нејзината усогласеност со законската регулатива и одредбите од оваа одлука.
14. Доколку за извршувањето на контролните функции платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем користат услуги од надворешни лица коишто се користат во рамките на групата на која ѝ припаѓа платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, тие се должни да обезбедат ефикасно спроведување на контролните функции преку добивање извештаи за следење и ревизија на услугите од надворешните лица.
15. Доколку во рамките на групата на која ѝ припаѓа платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, сите поединечни услуги коишто се користат од надворешни лица се следат централизирано, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем за важни оперативни функции обезбедуваат:
 - независно следење и соодветен надзор на надворешното лице, вклучително добивање извештај од централизираното следење на ниво на група, и тоа најмалку еднаш годишно. Извештајот најмалку содржи збирни информации за оцената на ризиците и следењето на начинот на пренесување на користењето услуга од надворешното лице и
 - централизирана функција за следење на ниво на група за да се добие збирниот дел од ревизорските извештаи од користењето услуги од надворешни лица за важни оперативни функции, а на барање, и целиот ревизорски извештај.

16. Во случај на планирани значајни измени кај надворешните лица коишто се следат централизирано во рамките на групата, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да осигурат дека органите на управување на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се навремено известени за можното влијание на тие промени врз важните оперативни функции. Известувањето задолжително содржи збиен дел од спроведената анализа на ризиците, ризикот од усогласеноста со регулаторните барања, како и можното влијание на измените врз нивото на услуга.
17. Доколку платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем планираат да користат излезен план од користењето услуги од надворешни лица за важни оперативни функции утврден на ниво на групата на која ѝ припаѓа, се должни да се уверат во неговото успешно спроведување.

Политика за користење услуги од надворешни лица

18. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем коишто користат услуги од надворешни лица се должни да имаат политика за користење услуги од надворешни лица.
19. Органите на управување на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да ја одобрат и редовно да ја ажурираат политиката од точка 18 од оваа одлука.
20. Политиката од точката 18 од оваа одлука најмалку ги вклучува следниве елементи:
- процес на донесување одлука за користење услуги од надворешни лица,
 - основни принципи и насоки за управување со ризиците коишто произлегуваат од користењето услуги од надворешни лица,
 - идентификување, проценка, намалување или спречување на постоечките и можните судири на интерес, посебно во случаите кога припаѓаат во иста група, како и соодветно управување со нив,
 - длабинска анализа на потенцијалните надворешни лица,
 - начин на избор за користење услуги од надворешни лица,
 - критериуми за дефинирање важни оперативни функции од надворешни лица,
 - начин на постојана проверка и оцена на квалитетот на услугите коишто се користат од надворешните лица и услови за ефикасно следење на нивното работење за платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем,
 - начин на известување за измените во користењето услуги од надворешни лица или измените кај нив,
 - начин на одобрување ново надворешно лице,
 - постапка за продолжување на договорот,
 - начин на обезбедување непрекинато на услугите пренесени на извршување од надворешни лица, коишто се важни за работењето на

платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем,

- независна проверка и ревизија на усогласеноста со законските и регулаторните барања,
- потребната документација и начинот на водење регистар и
- излезна стратегија, односно процедури за раскинување на договорот, вклучително и барање за документиран излезен план од секоја важна оперативна функција којашто е пренесена на извршување од надворешно лице.

III. ПОСТАПКИ ВО ПРОЦЕСОТ НА КОРИСТЕЊЕ УСЛУГИ ОД НАДВОРЕШНИ ЛИЦА ЗА ВРШЕЊЕТО ВАЖНИ ОПЕРАТИВНИ ФУНКЦИИ

Анализа пред воспоставување процес на користење услуги од надворешни лица

21. Пред донесувањето одлука за користење услуги од надворешни лица, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да:
 - оценат дали таа се однесува на пренесувањето на извршувањето важна оперативна функција,
 - оценат дали се исполнети барањата за користењето услуга од надворешно лице наведени во точките 22 и 23 од оваа одлука,
 - ги идентификуваат и ги оценуваат сите релевантни ризици поврзани со користењето услуга од надворешно лице согласно со одредбите од точките 25, 26, 27 и 28 од оваа одлука,
 - спроведуваат соодветна длабинска анализа на потенцијалното надворешно лице согласно со одредбите од точките 29, 30, 31 и 32 од оваа одлука и
 - ги идентификуваат и ги оценуваат конфликтите на интерес коишто произлегуваат од користењето услуги од надворешните лица, посебно во случаите кога припаѓаат во рамките на иста група.
22. Доколку платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем му пренесат на извршување важна оперативна функција директно поврзана со давањето платежни услуги или работењето на платниот систем на надворешно лице од државата или држава членка на Европската Унија, треба да биде исполнето едно од следниве барања:
 - надворешното лице да има одобрение за вршење на таа функција или да е запишано во соодветен регистар од надлежен орган или
 - надворешното лице да е овластено за вршење на таа функција доколку таквото овластување е дефинирано со законската регулатива.
23. Доколку платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем му пренесе на извршување важна оперативна функција директно поврзана со давањето платежни услуги или работењето на платниот систем на надворешно лице од трети држави, треба да бидат исполнети следниве барања:

- надворешното лице да има одобрение или да е запишано во соодветен регистар од надлежен орган за вршење на таа функција во трети држави и да е под надзор од надлежен орган,
- да е склучен соодветен договор или меморандум за соработка помеѓу Народната банка и надзорниот орган на надворешното лице од таа држава.

24. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, во секое време покрај можноста да ги користат услугите од надворешни лица и да го имаат потребното ниво на услуга, треба да осигурат:

- дека во секој момент ги исполнуваат сите услови согласно со дозволата за работа,
- органите на управување ефикасно ги извршуваат активностите за кои се одговорни и надлежни,
- дека е воспоставена јасна и транспарентна организациска структура којашто гарантира усогласеност со пропишаните барања;
- дека го спроведува потребниот надзор и управува со ризиците коишто произлегуваат од обезбедувањето на важните оперативни функции во случај кога контролните функции се обезбедуваат од надворешно лице и
- дека располага со доволно ресурси за примена на одредбите од алинеите 1, 2, 3 и 4 од оваа точка.

Оцена и управување со ризиците коишто произлегуваат од користењето услуги од надворешни лица

25. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни соодветно да управуваат со ризиците на кои се или може да бидат изложени земајќи ги предвид природата, обемот и сложеноста на деловната активност што ја извршуваат, како и ризиците својствени на деловниот модел, а коишто произлегуваат од користењето услуги од надворешни лица.

26. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем пред да склучат договор со надворешното лице и во текот на следењето на неговата работа се должни да вршат оцена на ризиците, да воспостават соодветен систем на управување со оперативниот ризик, ризикот од концентрација и останатите ризици коишто произлегуваат од користењето услуги од надворешни лица.

27. Доколку договорот со надворешното лице овозможува подизведување или пренесување на извршувањето на преземена важна оперативна функција на подизведувачи, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем при оцената на ризикот го земаат предвид најмалку следново:

- доколку локацијата на подизведувачот е во трета држава или е во држава којашто е различна од државата на надворешното лице, да ги земат предвид ризиците поврзани со процесот на подизведувањето;
- дека квалитетот на надзор на важните оперативни функции од платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот

систем и Народната банка може да биде ограничен поради ризикот од сложени релации, т.е. поврзаности на повеќе подизведувачи.

28. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни во процесот пред склучување на договорот за користење услуги од надворешни лица да ги преземат сите мерки со кои ќе се избегнат непотребните оперативни ризици.

Длабинска анализа

29. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем пред склучувањето на договорот за користење услуги од надворешни лица во рамките на своите постапки за проценка и избор на надворешното лице се должни да ги земат предвид оперативните ризици коишто произлегуваат од функцијата за која планираат користење услуга од надворешно лице.
30. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем при процената на соодветноста на давател на услуга на важни оперативни функции, се должни да проценат дали има:
- деловна репутација и искуство во дејноста,
 - соодветни способности, стручност, ресурси (кадар, ИТ, финансии) и соодветна организациска структура и
 - доколку е потребно одобрение за вршење на таа функција или доказ за упис во регистарот од соодветен надлежен орган.
31. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем при спроведувањето длабинска анализа на потенцијалното надворешно лице на важни оперативни функции се должни дополнително да го разгледаат и:
- деловниот модел на надворешното лице, неговата природа, големина, сложеност, финансиска состојба, сопственичка структура, а доколку надворешното лице ѝ припаѓа на некоја група и структурата на групата на која ѝ припаѓа,
 - долгорочните односи со надворешни лица на кои веќе е направена проценка и ѝ даваат услуги на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем,
 - дали надворешното лице е дел од група на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, односно дали е вклучен во сметководствена консолидација и
 - дали е предмет на надзор од надлежен надзорен орган.
32. Доколку користењето услуги од надворешни лица вклучува и обработка на лични или доверливи податоци, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да осигурат дека надворешното лице ги спроведува техничките и организациските мерки за заштита на податоците во согласност со законската регулатива.

Начин на воспоставување однос помеѓу платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем и надворешното лице

33. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем при склучувањето договор со надворешното лице треба да ги приспособат одредбите во договорот по опфат и содржина на обемот и комплексноста на функциите коишто се користат како услуга од надворешно лице, како и ризиците поврзани со користењето услуга од надворешно лице.
34. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да склучат договор со надворешното лице во писмена форма којшто ќе го содржи најмалку следново:
- детален опис на услугата којашто е предмет на договорот,
 - датум на почеток на исполнување на договорните обврски и рок на траење на договорниот однос, со напомена дека доколку станува збор за договор чие времетраење не е определено, тоа соодветно да се наведе,
 - финансиски обврски на договорните страни,
 - одредби коишто го уредуваат начинот на кој платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем постојано ќе го следат извршувањето на пренесената услуга, што е предмет на договорот, вклучително и типовите на извештаи коишто ќе ги добиваат од надворешното лице и динамиката на нивното доставување,
 - обврска на надворешното лице за навремено известување на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем за сите факти и промени коишто значително влијаат или би можеле да влијаат врз исполнувањето на договорните обврски,
 - договорено ниво и квалитет на услугата вклучувајќи квалитативни, ако е применливо и квантитативни показатели за успешноста на остварувањето на функцијата за која се користи услуга од надворешно лице, дефинирани нивоа за преземање навремени мерки од страна на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем,
 - обврска за чување деловна тајна, како и обврска за чување и заштита на доверливите и личните податоци, вклучително и одредби за пристапот, расположливоста, интегритетот, доверливоста и сигурноста на податоците,
 - локацијата каде што ќе се пренесе извршувањето на функцијата на надворешното лице којашто е предмет на договорот, локацијата на чување, обработка и складирање на податоците, како и обврската на надворешното лице за навремено известување за намерата за промена на локацијата,
 - одредба со која се уредува процесот на подизведување,
 - обврската на надворешното лице при давањето на услугата во целост да постапува согласно со законската регулатива,
 - обврска на надворешното лице да ѝ овозможи на Народната банка право на пристап и право на непосреден надзор на начинот наведен во одредбите од точка 42 од оваа одлука,

- одредба со која во случај на раскинување на договорот за соработка се обезбедува право на пристап до податоците коишто се сопственост на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем,
- доколку е применливо нивото на покривање коешто се бара, одредба со која се дефинира потребата од дополнително склучување осигурителна полиса за професионална одговорност,
- опис на условите за раскинување на договорот со дефинирани отказни рокови на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем и надворешното лице,
- одредба со која е предвидено право за платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем да го раскинат договорот со надворешното лице на барање на Народната банка,
- начин на решавање спорови, и
- избор на применливо право и надлежен суд.

35. Доколку платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем склучат договор со надворешно лице за пренесување на извршувањето на важна оперативна функција, потребно е покрај барањата од точка 34 од оваа одлука, во договорот да го вклучи и следново:

- обврската на надворешното лице да ѝ овозможи на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем да имаат право на пристап и право на ревизија на начинот наведен во одредбите од оваа одлука,
- одредби за спроведување и тестирање на плановите за непрекинатоство во работењето,
- обврските на надворешното лице во случај на пренесување на извршувањето на услугата којашто му ја дава на друго надворешно лице или при враќање кон платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, вклучително и обврските за постапување со податоците,
- дефинирање соодветен преоден временски период во кој надворешното лице по раскинувањето на договорот, ќе продолжи со давање на услугата и
- обврска на надворешното лице, во случај на раскинување на договорот за користење услуги од надворешни лица, да ѝ ја даде потребната поддршка на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем при преносот на извршувањето кон друго надворешно лице или враќањето на услугата кон платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем.

36. Доколку со договор за користење услуги од надворешни лица за услуга којашто се третира како важна оперативна функција за платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем е предвидено подизведување, потребно е покрај барањата од точките 34 и 35 од оваа одлука, во договорот да се вклучи најмалку и следново:

- обврска на надворешното лице да ја извести платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем

за секое планирано подизведување или значајни измени, во рок во кој платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем ќе може да изврши оцена на ризиците поврзани со предложените измени, заради добивање можност за навремено поднесување приговор кон планираното подизведување или кон значајните измени,

- обврска на надворешното лице да побара писмена согласност од платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем за планирано подизведување или значајни измени или право на приговор во врска со наведеното,
- право на раскинување на договорот доколку поради подизведување дошло до зголемување на ризиците кај платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем или кога надворешното лице изврши подизведување без да ја извести платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем,
- обврска на надворешното лице да добие писмена согласност од платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем, доколку обработката на личните податоци му ја пренесува на друго надворешно лице,
- обврска на надворешното лице да ги надгледува услугите коишто му ги пренесло за извршување на друго надворешно лице,
- условите коишто треба да се исполнат во случај на подизведување,
- видови услуги за кои не е дозволено подизведување и
- обврска на надворешното лице со подизведувачот да договори одредби за право на пристап, право на ревизија и непосреден надзор согласно со точките 42, 43, 44, 45, 46 и 47 од оваа одлука.

37. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем може да одобрат подизведување само доколку подизведувачот се обврзува дека ќе постапува во согласност со законската регулатива, ќе ги исполни сите договорни обврски коишто се однесуваат на него и ќе им овозможи на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем и Народната банка исти права на пристап и право на ревизија или непосреден надзор, којшто се спроведува врз надворешното лице, а е согласно со точка 42 од оваа одлука.

Сигурност на податоците и системите

38. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да се осигурат дека надворешното лице ги почитува применливите индустриски стандарди за ИТ-сигурност.

39. При користење услуги во облак или друга услуга од надворешни лица од подрачје на ИКТ (информациски и комуникациски технологии), платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни во договорот да дефинираат барања поврзани со сигурноста на податоците и системите и постојано да ја следат усогласеноста со нив.

40. Пред склучувањето на договорот со надворешни лица во облак и други договори коишто вклучуваат обработка на лични или доверливи податоци и нивен пренос, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да направат оценка на ризиците поврзани со локацијата каде што ќе се чуваат, ќе се обработуваат и ќе се складираат податоците, за да се обезбеди дека тие се во рамките на прифатливото ниво.
41. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни при користењето услуги на надворешни лица да ги имаат предвид разликите на националните законски регулативи на областа на заштита на податоците, особено кога надворешното лице е од трета држава.

Право на пристап и непосреден надзор или ревизија

42. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни во договорот со надворешното лице да им овозможат на овластените лица од Народната банка:
- навремен и неограничен пристап до работните простории вклучително и пристап до уредите, информациските системи и мрежата, информациите и податоците коишто се користат за давање услуга од надворешно лице, како и сите финансиски информации поврзани со услугата, вработените кај надворешното лице и надворешните ревизори на надворешното лице и
 - заради следење на усогласеноста на надворешното лице со законската регулатива и договорни барања, можност од спроведување непосреден надзор над нивното работење, и тоа на подрачјето коешто има или може да се доведе во врска со користење услуга од надворешното лице, начинот на кој се обезбедува таа, а е согласно со склучениот договор.
43. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни во договорот со надворешното лице кому му е пренесено извршувањето на важна оперативна функција, да ѝ овозможи на надворешната ревизија, како и на други овластени лица од платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем:
- навремен и неограничен пристап до работните простории вклучително пристап до уредите, информациските системи и мрежата, информациите и податоците коишто се користат за давање услуга од надворешно лице, како и сите финансиски информации поврзани со услугата, вработените кај надворешното лице и надворешните ревизори на надворешното лице и
 - заради следење на усогласеноста на надворешното лице со законската регулатива и договорните барања, можност од спроведување ревизија на работењето, и тоа на подрачјето коешто има или може да се доведе во врска со користењето услуга од надворешното лице, начинот на кој таа се обезбедува, а е согласно со склучениот договор.

44. При овозможувањето на правото на пристап и надворешна ревизија од точката 43 од оваа одлука, како и при одредувањето на циклусите за спроведување на ревизиите и подрачјата коишто ќе бидат опфатени со ревизијата, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни тоа да се води согласно со оцената на ризиците.

45. Согласно со точка 43 став 1 алинеја 2 од оваа одлука платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем може:

- да користи сертификати или ревизорски извештаи издадени од трети страни или извештаи од внатрешната ревизија, коишто надворешното лице ги доставило на располагање и
- да спроведе одделно или да учествува во заеднички ревизии заедно со други платежни институции, институции за електронски пари или оператори на платниот систем на истото надворешно лице.

46. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да проценат дали сертификатите и ревизорските извештаи од точка 45, став 1 алинеја 1 се соодветни, доволни и релевентни за проверка на подрачјето коешто ги опфаќа важните оперативни функции коишто се пренесени на извршување од надворешно лице.

Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем не смее да се потпира само на извештаите од точка 45, став 1 алинеја 1, туку повремено се должни да постапуваат согласно со одредбите од точка 45, став 1 алинеја 2 од оваа одлука.

47. Доколку користењето услуги од надворешни лица подразбира сложена техничка инфраструктура, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да обезбедат:

- дали одговорните лица од точка 45 од оваа одлука кои ја спроведуваат ревизијата и/или оцената го имаат потребното знаење и вештини за квалитетно да ја спроведат ревизијата и/или оцената и
- дали вработените кај институциите кои ги проверуваат сертификатите и/или извештаите од точка 45 од оваа одлука имаат доволно знаење и вештини за квалитетно да ги направат потребните проверки.

IV. ИЗЛЕЗНА СТРАТЕГИЈА

48. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни за секоја важна оперативна функција чие извршување им е пренесено на надворешни лица, во согласност со политиката од точката 18, 19 и 20 од оваа одлука да дефинираат и да документираат излезна стратегија, земајќи ги предвид најмалку следниве сценарија:

- откажување или раскинување на договорот со надворешното лице,
- отворена постапка на ликвидација или стечај на надворешното лице,

- влошување на квалитетот на услугата којашто се користи од надворешно лице и реални или можни пропусти во работењето предизвикани со неодговорно или неуспешно извршување и
- појава на значајни ризици коишто може да влијаат на квалитетното и навременото извршување на пренесената функција на надворешното лице.

49. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да обезбедат можност за откажување или раскинување на договорот со надворешното лице без да има непотребен прекин на деловните активности, ограничување во усогласеноста со законската регулатива и без штетни последици врз непрекинатоста и квалитетот на услугата којашто им ја дава на своите клиенти.

50. Со цел да се исполнат условите од точка 49 од оваа одлука, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни:

- да изработат и да спроведат планови коишто ќе бидат сеопфатно документирани и соодветно тестирани и
- да идентификуваат резервни решенија и да изработат преодни планови за преземање на услугата и податоците од надворешното лице и нејзино пренесување на друго надворешно лице или враќање на извршувањето кон платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем или да преземат други мерки со кои ќе се обезбеди постојано извршување на важната оперативна функција и
- да обезбедат во текот на преодниот период непрекинатост во работењето, на начин којшто е контролиран и соодветно тестиран, земајќи ги предвид проблемите коишто може да настанат поради локацијата на податоците.

51. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем при изработката на излезната стратегија се должни:

- да ги дефинираат целите на излезната стратегија,
- да спроведат анализа на ефектите врз работењето, пропорционално на ризикот на услугите коишто се користат како надворешни, со цел да се утврди кои ресурси (човечки ресурси и финансиски средства) се потребни за спроведување на излезните планови, како и потребното време,
- да доделат адекватни улоги, задачи, одговорности и ресурси за управување со излезните планови и активностите за пренос,
- да дефинираат критериуми за успешност при преносот на услугите и податоците и
- да дефинираат показатели коишто ќе се користат за следење на договорот со надворешното лице, вклучително и показателите за неприфатливи нивоа на услуга коишто треба да поттикнат излез од договорот.

V. ВОДЕЊЕ РЕГИСТАР НА КОРИСТЕЊЕ УСЛУГИ ОД НАДВОРЕШНИ ЛИЦА НА КОИ ИМ Е ПРЕНЕСЕНА ВАЖНА ОПЕРАТИВНА ФУНКЦИЈА

52. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да водат и редовно да ажурираат регистар на користење услуги од надворешни лица на кои им се пренесени на извршување важни оперативни функции којшто треба да ги содржи следниве информации:

- референтен број на секој договор склучен со надворешното лице,
- датум на склучување на договорот, датум на почеток на неговата примена (доколку е различен од датумот на склучување), а ако е применливо, датум на следното продолжување, т.е. датум на завршетокот на договорните обврски, односно периодот на отказните рокови на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем и на надворешното лице,
- краток опис на функцијата којашто му се пренесува на извршување на надворешното лице,
- категорија на функцијата (на пример: информациска технологија, контролни функции итн.),
- име на надворешното лице, адреса на седиште, ако е применливо, име на матичното надворешно лице и други информации за контакт,
- држава или држави во кои се овозможува услугата, вклучително и локацијата на податоците,
- дали функцијата се третира како важна оперативна функција,
- за користење услуги во моделот на услуга во облакот, природата на податоците коишто се чуваат и локацијата на нивно чување,
- датум на последната процена на важноста на оперативната функција којашто му се пренесува на извршување на надворешното лице,
- датум на последната оценка на ризиците согласно со одредбите од точките 25, 26 и 27 од оваа одлука и кратко резиме од оцената,
- орган на управување којшто ја одобрил услугата од надворешното лице,
- датум на последна, односно следна планирана ревизија, односно проверка на важната оперативна функција,
- доколку е применливо, имињата на сите подизведувачи на кои им се пренесуваат на извршување значајни делови од услугата, државата во која подизведувачите имаат седиште или престој, државата во која ќе се дава функцијата/услугата и ако е применливо локацијата на која ќе се чуваат податоците,
- резултат од оцената за заменливост на надворешното лице (едноставно, тешко или невозможно), можноста од повторно вршење на важната оперативна функција кај платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем или ефектите од прекин на вршењето на таа функција,
- дали важната оперативна функција поддржува деловна активност кај која времето е критичен фактор и
- проценка на годишниот трошок за важната оперативна функција.

VI. ИЗВЕСТУВАЊЕ ДО НАРОДНАТА БАНКА

53. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем доколку донесат одлука да му пренесат одредена важна оперативна функција на извршување на надворешно лице, треба да ја известат Народната банка за тоа најрано 90 дена пред склучувањето на договорот со надворешното лице.

54. Известувањето од точка 53 од оваа одлука содржи образложение со опис на важната оперативна функција и причината за донесената одлука таа да се користи од надворешно лице.

55. Кон известувањето од точка 54 од оваа одлука се доставуваат предлог-договорот, процена на влијанието од пренесувањето на оперативната функција согласно со точка 8 став 2 од оваа одлука и информациите согласно со точката 52 од оваа одлука.

Доколку Народната банка оцени дека не се исполнети условите од член 40 ставови (3) и (4) од Законот, ја известува платежната институција, односно институцијата за електронски пари дека не смее да го склучи предлог-договорот за пренесување важна оперативна функција со надворешно лице.

56. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни без одлагање да ја известат Народната банка за значајни промени и/или настани поврзани со користење услуга од надворешни лица коишто би можеле да имаат значително влијание на работењето на платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем.

57. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да ја документаат оцената на ризиците согласно со одредбите од точките 25, 26 и 27 од оваа одлука и резултатите од постојаното следење на користењето услуги од надворешни лица.

58. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни без одлагање да ја известат Народната банка ако постојаното следење од точка 57 од оваа одлука укаже на постоење промени во ризиците, природата или обемот на важната оперативна функција којашто му е пренесена на извршување на надворешното лице или кога некоја оперативна функција којашто му е пренесена на извршување на надворешно лице стане важна.

Покрај известувањето, треба да се достави и резиме за оцената на ризиците и краток опис на промената.

59. Доколку надворешното лице има седиште и/или врши деловни активности во трети држави, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да потврдат дека законската регулатива во државата во која надворешното лице ги врши деловните активности ѝ овозможуваат на Народната банка:

- спроведување на надзорната функција врз работењето на надворешното лице коешто е директно вклучен или може да се поврзе со користење услуга од надворешно лице којашто е предмет на договор и
- навремен и неограничен пристап до документацијата и податоците поврзани со користењето на услугата од надворешно лице коишто ги поседува надворешното лице.

60. Покрај информациите наведени во точките 56 и 57 од оваа одлука, Народната банка, доколку оцени дека е потребно, може да побара и

дополнителни информации за оцена на исполнетоста на условите за користењето услуги од надворешни лица согласно со Законот и оваа одлука.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

61. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни да го усогласат своето работење со барањата на оваа одлука најдоцна до 31 декември 2023 година.
62. Платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни при првата наредна измена на постоечките договори со надворешните лица, но не подоцна од 31 декември 2023 година одредбите од договорите да ги усогласат со барањата на оваа одлука.
63. По исклучок од точка 62 од оваа одлука, доколку институцијата не е во можност да направи измена на договорот со надворешното лице за важни оперативни функции најдоцна до 31 декември 2023 година, платежната институција, институцијата за електронски пари или операторот на платниот систем се должни најдоцна до 31 декември 2023 година да ја известат Народната банка за можната излезна стратегија.
64. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе се применува од 1 јануари 2023 година.

**О бр. 02-15/XX-7/2022
25 ноември 2022 година
Скопје**

**Гувернер и
претседавач
на Советот на Народна банка на
Република Северна Македонија
д-р Анита Ангеловска-Бежоска**